

recullen textos en múltiples llengües –grec, llatí, francès, alemany, italià, castellà, català, portuguès-, alguns traduïts al català en l'apèndix final. A Molas i Bou els ha interessat, doncs, una poètica ben concreta, que han recollit des dels orígens fins a les primeres dècades del segle XX, per damunt de fronteres històriques i lingüístiques, ben al contrari del que passa a l'antologia de Manuel Rico.

Si ens les mirem totes dues amb una mica més de deteniment, podrem apreciar, però, com tenen en comú un tret que d'entrada pot semblar només propi de la de Rico: l'eclecticisme. És fàcil adonar-se que *Por vivir aquí* presenta, en efecte, poetes de tendències prou diverses, perquè diverses són les tendències –poètiques, artístiques i de tota mena- que conviuen avui dia. Anem així de la ironia d'Alberto Tesán –per exemple, a “Fuera de juego”, un impagable poema sobre un jugador del Barça- fins al lirisme de Federico Gallego Ripoll, passant per l'herència avantguardista que recullen Jordi Royo o Eduardo Moga. Ens trobem també amb una certa poesia del silenci –amb José Carlos Cataño o Carlos Vitale- i amb una presència força abundant de l'anomenada poesia de l'experiència, en autors d'altra banda prou diferents entre ells –com José María Micó o Jordi Virallonga. Segons explica el mateix Rico en el pròleg, el predomini d'aquesta última tendència en èpoques recents no ha impedit una bona relació entre els poetes aquí antologats, perquè a Catalunya no s'ha viscut una divisió per motius estètics com la que sí que hi va haver, en un moment donat, a la resta d'Espanya. En tot cas, la preponderància d'aquesta poesia que parteix de l'experiència quotidiana –i que té models com els de Gil de Biedma o Gabriel Ferrater- potser ha influït en el fet que les poètiques més intel·lectualistes –com les de Cataño o Vitale- no tinguin el radicalisme de, per exemple, els “novísimos” dels anys setanta, sinó que també parteixin, en part, de l'experiència viscuda.

Sembla que, en canvi, l'antologia de “poesia visual” de Molas i Bou hagi de ser molt més militant, pel fet de defensar una tendència que s'assimila a les avantguardes de principis del segle XX. I, precisament, el que acaba passant, en bona part, és que es dilueix una mica aquesta idea –de manera potser no volguda pels autors- des del moment que s'hi inclouen textos del segle III a.C., del segle X o, sobretot, del segle XVII. És a dir: es relativitza una mica la idea de novetat inherent a la poesia en què “es combinen de manera intencionada mots per formar un dibuix”, per dir-ho amb la discutible definició que dona Enric Bou del terme “poesia visual” –discutible perquè no és aquest el concepte que, per exemple, en tenia Joan Brossa, un dels seus representants més emblemàtics. Allò que, de fet, han recollit Molas i Bou no és tant poesia visual en sentit estricte com cal·ligrames i paraules en llibertat, amb nombrosos precedents històrics. Val a dir que la sorpresa la donen, més que no pas Apollinaire, Marinetti, Huidobro o Salvat-Papasseit –de qui ja tothom coneix els poemes d'avantguarda-, autors tan poc avantguardistes com Teòcrit, Símmies de Rodes, Rabelais o Marivaux, entre molts d'altres –alguns anònims- anteriors al segle XX. Per això l'antologia acaba resultant més eclèctica del que sembla d'entrada. Els antòlegs precisen, però, que la intenció poètica no és pas la mateixa en tots els casos: si les avantguardes –i, doncs, els cal·ligrames- pretenen obrir una mirada nova sobre el món, abans d'Apollinaire els textos que componien una imatge es limitaven a reproduir l'objecte de què parlaven. En paraules d'Enric Bou,

la poesia que ell en diu visual serà “referencial –directa i denotativa- en l'antiguitat clàssica; i totalment ambigua –jugant a fons la carta de la connotació- en el cas de les avantguardes”. Abans d'afirmar, doncs, que ja tot està inventat des de sempre –argument habitual contra els intents d'innovació-, cal tenir en compte la intenció que hi ha al darrera en cada cas.

Heus aquí, doncs, dues antologies que semblen ben diferents, però que potser no ho són tant com això. Si Manuel Rico se cenyeix a un país, una llengua i un moment concrets, però no pas a una tendència, Molas i Bou opten per l'opció contrària. En el fons, tant un llibre com l'altre mostren l'eclecticisme de la nostra època: *Por vivir aquí* n'és el reflex directe, i *La crisi de la paraula* l'indirecte. A la pràctica, tots dos recullen poètiques diverses, perquè, encara que el segon sembli centrar-se en una de sola, ens mostra, de fet, una certa constant de la poesia al llarg del temps. Mentre Rico parla d'“una propuesta de lectura (...) de distintos registros líricos en un paisaje plural”, Molas i Bou pretenen “seguir l'evolució cronològica de les formes principals [de la poesia visual] i, a la vegada, establir un repertori raonat de les diverses possibilitats de combinar els materials lingüístics o plàstics posats en joc”, amb la finalitat “d'organitzar per a la poesia visual un equivalent de les preceptives poètiques tradicionals”. De la proposta de lectura a la preceptiva, del paisatge plural de registres al repertori raonat de possibilitats, de recollir a organitzar, tenim dues maneres de mostrar unes poètiques, uns poemes i uns autors concrets. Només hi ha, però, una manera de conèixer la poesia, i és llegir-la. Tant un llibre com l'altre, cadascun a la seva manera, ens hi ajuden.

GABARRO
ART

Rambla de Sabadell, 82 • SABADELL
Teléfono 93 726 57 85

T O T E N M A R C S

MARC
Sul

Torres i Bages, 13 · Tel. 93 726 49 55 · 08201 SABADELL

Por vivir aquí. Antología de poetas catalanes en castellano (1980-2003). Edició de Manuel Rico. Bartleby editores, Madrid, 2003.

Joaquim Molas i Enric Bou, *La crisi de la paraula. Antologia de la poesia visual*. Edicions 62, Barcelona, 2003.